

Міжнародний гуманітарний університет
Кафедра готельно-ресторанного та туристичного бізнесу

М Е Т О Д И Ч Н І В К А З І В К И

до виконання практичних робіт

з курсу

«Економіка підприємства»

для студентів, які навчаються за спеціальністю 181 «Харчові технології» освітньої програми «Ресторанні технології»

СВО «Бакалавр» денної та заочної форм навчання

Одеса-2024

МГУ

УДК: 338(075)

Методичні вказівки до виконання практичних робіт з дисципліни «Економіка підприємства» для студентів, які навчаються за спеціальністю 181 «Харчові технології» освітньої програми «Ресторанні технології» СВО «Бакалавр» денної та заочної форм навчання / О. Б. Каламан. Одеса: МГУ, 2024. 52 с.

Укладач:

О. Б. Каламан, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри

Рецензент:

І. О. Кузнецова, доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри менеджменту, Одеський національний економічний університет

Рекомендовано до друку рішенням Вченої Ради

Міжнародного гуманітарного університету

(протокол № 1 від 31.08.2024)

ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Предметом вивчення дисципліни «Економіка підприємства» виступають економічні механізми ресурсного забезпечення діяльності підприємств та отримання економічного й соціального ефекту форм, видів та обсягів діяльності. Програма вивчення навчальної дисципліни «Економіка підприємства» відіграє важливу роль в освіті сучасного фахівця, оскільки дає можливість оволодіти економічними знаннями, навчитися швидко орієнтуватися в економічних процесах, оперативне приймати раціональні самостійні рішення, поєднувати гуманістичні та економічні інтереси. Вивчення дисципліни сприяє формуванню сучасного економічного мислення та свідомості майбутнього фахівця, оволодінню ними економічною культурою, досягненню відповідного вимогам часу не тільки рівня теоретичних знань, але й практичних навичок та вміння господарювання. Вивчення економіки підприємства є основою, базисом для розуміння економічного життя суспільства, формування нового типу економічного мислення та економічної культури в майбутніх поколіннях, що сприятиме ефективному вирішенню складних завдань трансформації економічної системи України до ринкових умов господарювання.

Метою викладання навчальної дисципліни «Економіка підприємства» є: формування системи знань про економічні відносини як суспільну форму виробництва, проблеми ефективного використання обмежених виробничих ресурсів і шляхи забезпечення суспільних потреб у різних суспільно-економічних формаціях; вивчення, узагальнення та систематизація ключових понять прикладної економіки, визначення особливостей організації та ефективного функціонування первинної ланки ринкової системи господарювання; систематизація теоретичних і практичних знань з питань ефективного управління їх діяльністю.

Завданнями навчальної дисципліни «Економіка підприємства» є: вивчення загальних засад економічного життя суспільства, розкриття

закономірностей розвитку економічної системи та діалектики взаємозв'язку її структурних елементів, з'ясування механізму дії економічних законів і механізму використання їх людьми у процесі господарської діяльності, набуття належних навичок раціональної економічної поведінки, виходячи з концептуальних основ ринкової економіки, розуміння особливостей функціонування сучасних ринків та аналіз закономірностей розвитку ринкової економіки як основи функціонування різних сучасних господарських систем, розкриття закономірностей суспільного відтворення економічного зростання та циклічних коливань в економіці, опанування методами та інструментами державного регулювання економічних процесів, вивчення сучасних процесів глобалізації світогосподарських зв'язків та шляхів вирішення загальноцивілізаційних проблем людства; вивчення сучасної кадрової політики, відтворення і використання основних засобів, формування і визначення ефективності фінансових і виробничих інвестицій, особливостей розвитку підприємства на базі науково-технічного і організаційного прогресу, стратегічне і поточне планування його діяльності, визначення проблем мотивації праці, якості і конкурентоспроможності виробів, напрямів ефективної діяльності в умовах ринкової економіки; вироблення у здобувачів освіти творчого підходу до обґрунтування і прийняття управлінських рішень, характеристики структури і напрямків діяльності підприємства, розробки і реалізації плану його розвитку, аналізу і узагальнення результатів виробничо-господарської і комерційно-фінансової діяльності, опрацювання пропозицій щодо підвищення ефективності заходів господарювання і контролю за їх здійсненням при зміні ситуації у ринковому середовищі.

Передумови для вивчення дисципліни. Даний курс заснований на знаннях, отриманих під час вивчення дисципліни «Економічна теорія». Крім того, знання, отримані під час засвоєння курсу є основою для виконання та захисту кваліфікаційної роботи.

ОЧІКУВАНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЯКІ ПЛАНУЄТЬСЯ СФОРМУВАТИ ТА ДОСЯГНЕННЯ ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

У процесі реалізації програми дисципліни «Економіка підприємства» формуються наступні компетентності із передбачених освітньою програмою:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми технічного і технологічного характеру, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов у виробничих умовах підприємств харчової промисловості та ресторанного господарства та у процесі навчання, що передбачає застосування теоретичних основ та методів харчових технологій.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 1. Знання і розуміння предметної області та професійної діяльності.

ЗК 3. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.

ЗК 6. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК 7. Здатність працювати в команді.

ЗК 9. Навички здійснення безпечної діяльності.

ЗК 11. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 12. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

Спеціальні (фахові) компетентності

СК 6. Здатність укладати ділову документацію та проводити технологічні та економічні розрахунки.

СК 11. Здатність розробляти та впроваджувати ефективні методи організації праці, нести відповідальність за професійний розвиток окремих осіб та/або груп осіб.

СК 13. Здатність підвищувати ефективність виробництва, впроваджувати сучасні системи менеджменту.

Навчальна дисципліна «Економіка підприємства» забезпечує досягнення програмних результатів навчання (РН), передбачених освітньою програмою:

ПРН 15. Впроваджувати сучасні системи менеджменту підприємства.

ПРН 19. Підвищувати ефективність роботи шляхом поєднання самостійної та командної роботи.

ПРН 23. Мати навички з організації роботи окремих виробничих підрозділів підприємства та координування їх діяльності.

ПРН 24. Здійснювати технологічні, технічні, економічні розрахунки в рамках розроблення та виведення харчових продуктів на споживчий ринок, вести облік витрат матеріальних ресурсів.

ПРН 25. Виявляти творчу ініціативу з питань ринкової трансформації економіки.

ПРН 27. Зберігати та примножувати досягнення і цінності суспільства, вести здоровий спосіб життя.

ПРН 28. Розробляти концепції та проекти закладів ресторанного господарства з урахуванням регіонального аспекту та стратегічних пріоритетів України.

Заплановані результати навчання за навчальною дисципліною

Знання:

1. Сутності господарської діяльності та основні важелі регулювання господарської та підприємницької діяльності на Україні.

2. Поняття підприємства, їх класифікацію за ознаками, види й організаційно-правові форми підприємств.

3. Основ управління та характеристики структур управління підприємством.

4. Сутності, функцій та структури ринку, аналізувати та прогнозувати попит на продукцію, товари (послуги).

5. Складу та характеристики виробничих ресурсів підприємства та показники ефективності їх використання.

6. Сутності виробничої програми підприємства, її завдання та характеристики.

7. Характеристики техніко-технологічної бази та організаційно-економічне управління технічним розвитком підприємства.

8. Сутності, принципів організації виробництва, її типів, форм і методів.

9. Складу системи управління якістю та конкурентоспроможності продукції.

10. Методів вимірювання та факторів зростання продуктивності праці.

11. Характеристики та класифікації витрат підприємства, групування витрат виробничої собівартості за статтями.

12. Сутності і видів прибутку та механізму визначення ефективності діяльності підприємства.

13. Поняття та умов проведення реструктуризації та санації підприємств.

14. Поняття та причини банкрутства, методичні підходи до оцінки передбанкрутного стану підприємств, процедуру ліквідації підприємства, шляхи подолання банкрутства.

Вміння:

15. Характеризувати поняття підприємства та підприємницька діяльність, визначати основні загальні функції організаційно-правових форм підприємств.

16. Визначати оптимальну структуру управління підприємства.

17. Проводити оцінку та прогнозування попиту.

18. Розраховувати структуру виробничих ресурсів підприємства.

19. Визначити показники забезпеченості та ефективності використання виробничих ресурсів підприємства.

Навички:

20. Розраховувати структуру нематеріальних ресурсів та проводити їх оцінки, проводити нарахування амортизаційних відрахувань нематеріальних активів.

21. Визначати показники ефективності використання інвестицій та технічних нововведень на підприємстві.

22. Проводити планування виробничої програми на перспективу.

23. Розраховувати структуру витрат виробництва та визначати вплив різноманітних факторів на рівень собівартості продукції.

24. Використовувати методику визначення економічної ефективності виробництва продукції.

25. Давати характеристику видам ризику та його факторам, дати характеристику причинам банкрутства та його процедурі, визначати ймовірність банкрутства.

26. Впроваджувати сучасні системи менеджменту підприємства.

27. Підвищувати ефективність роботи шляхом поєднання самостійної та командної роботи.

28. Організації роботи окремих виробничих підрозділів підприємства та координування їх діяльності.

29. Здійснювати технологічні, технічні, економічні розрахунки в рамках розроблення та виведення харчових продуктів на споживчий ринок, вести облік витрат матеріальних ресурсів.

30. Зберігати та примножувати досягнення і цінності суспільства, вести здоровий спосіб життя.

31. Розробляти концепції та проекти закладів ресторанного господарства з урахуванням регіонального аспекту та стратегічних пріоритетів України.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1

ПІДПРИЄМСТВО В СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ ГОСПОДАРЮВАННЯ

План:

1. Підприємство як економічний суб'єкт сучасної ринкової економіки. Місія, цілі та напрямки діяльності підприємства.
2. Основні теорії (концепції) підприємства. Концепція підприємства як відкритої системи.
3. Підприємницька діяльність як сучасна форма господарювання. Форми і моделі підприємницької діяльності. Типи підприємницької діяльності.
4. Договірні взаємовідносини і партнерські зв'язки у підприємстві. Міжнародна підприємницька діяльність.

Питання для обговорення:

1. Надайте характеристику підприємства як первинної ланки виробничої сфери.
2. Назвіть основні економічні, організаційні та юридичні ознаки підприємства.
3. Назвіть основні функції підприємства і розкрийте їх суть.
4. Якими законодавчими актами регулюється господарська діяльність підприємств?
5. Визначте види та організаційні форми підприємств.
6. Класифікація підприємств за різними ознаками.
7. Назвіть основні рушійні сили розвитку підприємництва.
8. Організаційна структура підприємства та основні шляхи її удосконалення?
9. Актуальні проблеми обґрунтування виробничої структури підприємств різних форм власності в сучасних умовах господарювання.
10. Поняття та форми господарських товариств.
11. Вкажіть переваги та недоліки функціонування об'єднань підприємств в Україні.
12. Яку роль відіграє підприємництво в суспільстві?

13. Поняття та класифікація активів підприємства?

14. Які тенденції спостерігаються у розвитку підприємництва в Україні?

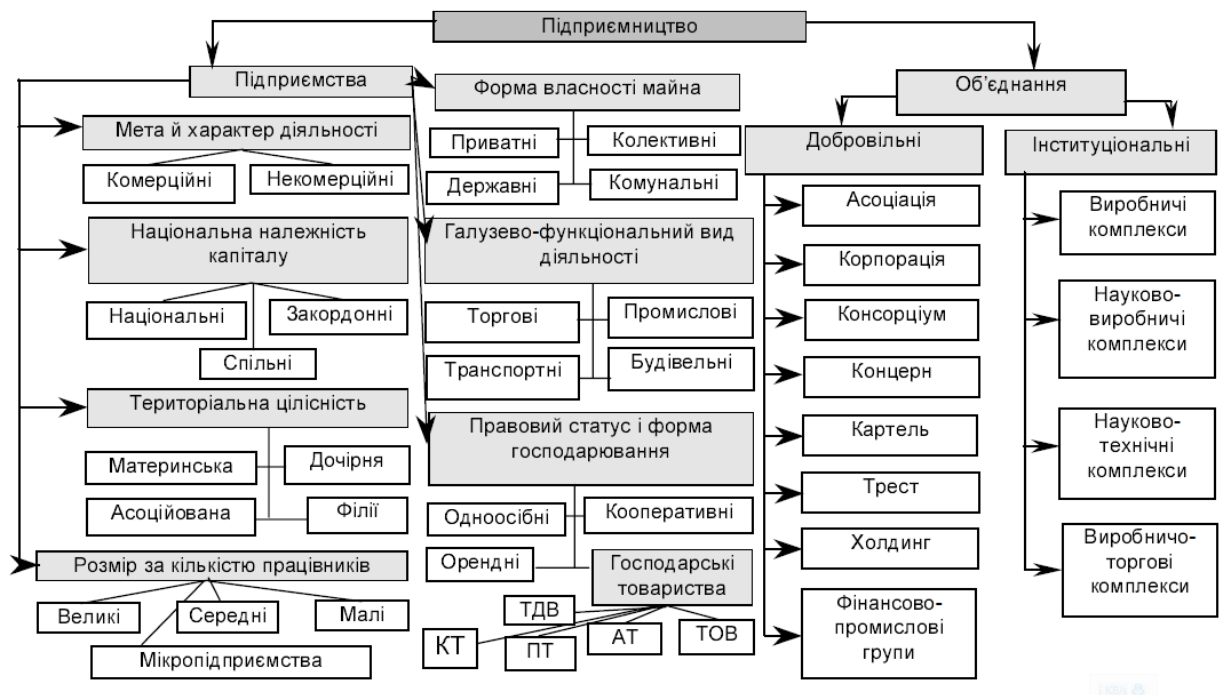
Теми рефератів

1. Проблеми розвитку акціонерних товариств в Україні.

2. Особливості функціонування фермерських господарств в Україні.

Практичні завдання:

Завдання 1. Відповідно до класифікації видів підприємств та їх об'єднань визначте сутність кожного виду.

Завдання 2. Використовуючи дані Державної служби статистики України (ukrstat.gov.ua), сформулюйте та проаналізуйте динаміку кількості великих, малих та середніх підприємств за 2020-2024 рр. у Одеській області.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 2

ТРУДОВІ РЕСУРСИ

План:

1. Трудові ресурси та їх характеристика
2. Персонал підприємств, його класифікація
3. Витрати на оплату праці й показники використання персоналу
4. Розрахунок чисельності працюючих на підприємстві. Показники руху

кадрів на підприємстві.

5. Продуктивність праці та її вимірювачі: натуральні, трудові та вартісні.

6. Планування росту продуктивності праці. Резерви росту продуктивності праці.

7. Мотивація як процес стимулювання людей до ефективної діяльності. Методи мотивації праці на підприємстві.

8. Поняття, види і шляхи росту заробітної плати. Функції оплати праці та їх реалізація. Державне регулювання оплати праці та соціального захисту.

9. Тарифна система оплати праці, її елементи. Форми і системи оплати праці.

10. Безтарифна система оплати праці. Використання колективної та контрактної систем оплати праці. Участь працівників у прибутках.

Теоретичні завдання

Питання для обговорення:

1. Що таке трудові ресурси?
2. Сутність поняття “персонал підприємства”.
3. На які категорії класифікують персонал аграрних підприємств?
4. Яка різниця між професією і спеціальністю?
5. Дайте визначення кваліфікації.
6. Що таке обліковий склад працівників?
7. Як розраховується середньооблікова чисельність працівників?
8. Назвіть показники сезонності та методику їх визначення.
9. Які показники характеризують раціональність використання персоналу підприємства?
10. Що таке кадрова політика підприємства? На яких принципах вона ґрунтується?
11. Які нормативно-правові акти впливають на формування кадрової політики?

Теми рефератів

1. Кадрова політика на підприємстві.

2. Мотивація праці в харчовому господарстві.
3. Розвиток стимулювання праці в Україні.
4. Розвиток форм та систем оплати праці в харчовому господарстві.

Практичні завдання:

1. На початок жовтня поточного року спискова чисельність персоналу аграрного підприємства склала 800 працівників, 13 жовтня 8 працівників були призвані в армію для проходження строкової служби, на їх заміну 15 жовтня було прийнято 10 працівників, а в кінці місяця звільнилось за власним бажанням 7 працівників.

Необхідно визначити середньоспискову чисельність персоналу у жовтні, а також чисельність персоналу за списком на кінець місяця.

Методичні поради щодо розв'язання задачі:

Середньоспискова чисельність працівників за звітний місяць обчислюється шляхом підсумовування чисельності працівників спискового складу за кожний календарний день звітного місяця, тобто з 1 по 30 або 31 число (для лютого — по 28 або 29), включаючи святкові (неробочі) і вихідні дні, і ділення одержаної суми на число календарних днів звітного місяця.

Чисельність працівників спискового складу за вихідний або святковий (неробочий) день приймається на рівні спискової чисельності працівників за попередній робочий день. При наявності двох або більше вихідних чи святкових (неробочих) днів підряд чисельність працівників спискового складу за кожний з цих днів приймається на рівні чисельності працівників спискового складу за робочий день, що передував вихідним або святковим (неробочим) дням.

Для правильного визначення середньоспискової чисельності працівників необхідно вести щоденний облік чисельності працівників спискового складу, який повинен уточнюватися на підставі наказів (розпоряджень) про прийняття, переведення працівників на іншу роботу, припинення трудового договору тощо.

2. Рік містить 365 днів. Число вихідних і святкових днів – 114. Кількість чергових та додаткових відпусток (за шкідливість умов праці) на одного працівника складає 32 дні, учбова відпустка – 3 дні. Неявки через хворобу на одного середньоспискового робітника складають 6 днів, інші планові невиходи – 1 день. Середня тривалість робочого дня на плановий рік 7,8 годин.

Необхідно скласти баланс робочого часу одного середньооблікового працівника промислового підприємства (в годинах).

Методичні поради щодо розв'язання задачі:

Баланс робочого часу одного працівника встановлює середню кількість годин, яку працівник повинен відпрацювати протягом планового періоду. Вона визначається шляхом множення середньої кількості явочних днів працівника протягом планового періоду на середню тривалість робочого дня одного працівника.

При розрахунку середньої кількості явочних днів працівника розрізняють календарний, номінальний і ефективний (реальний) фонди робочого часу. Календарний фонд робочого часу дорівнює плановому числу календарних днів планового періоду.

Номінальний фонд робочого часу дорівнює кількості робочих днів, яка максимально може бути відпрацьована протягом планового періоду, він визначається відніманням з календарного фонду неробочих днів. У безперервних виробництвах виключаються також невиходи по графіку змінності.

Ефективний фонд робочого часу складає середнє число робочих днів, які корисно використовуються протягом планового періоду. Через неявки деяких працівників цей фонд зазвичай менший за номінальний.

Задача 2. У звітному році робочий час 800 середньооблікових робітників підприємства розподілявся таким чином: ними було відпрацьовано 180 000 людино-днів.

Неявки на роботу розподілилися таким чином:

- чергові відпустки – 13 000 людино-днів;
- відпустки на навчання – 2 000 людино-днів;

- відпустки у зв'язку з пологами – 11 800 людино-днів;
- невиходи через хворобу – 7 600 людино-днів;
- відпустки з дозволу адміністрації – 1 200 людино-днів;
- вихідні і святкові дні – 85 200 людино-днів;
- цілоденні простої – 900 людино-днів;
- прогули – 300 людино-днів.

Необхідно скласти звітний і плановий баланси робочого часу в розрахунку на одного середньооблікового робітника з урахуванням таких змін у плановому році:

- відпустки на навчання зменшаться на 10%;
- відпустки у зв'язку з пологами збільшаться на 5%;
- неявки через хворобу зменшаться на 5%;
- інші невиходи на роботу з поважних причин залишаться без змін.

Необхідно визначити зміну продуктивності праці відповідно до складеного плану.

Задача 3. Планом підприємства передбачено випуск 4000 виробів. Трудомісткість виготовлення одиниці продукції 20 нормо-годин. Процент виконання норм виробітку в середньому на підприємстві визначений в розмірі 110%. Ефективний фонд робочого часу одного середньооблікового працівника складає за рік 1820 годин. Необхідно визначити планову чисельність працівників на підприємстві.

Задача 4. Середньооблікова чисельність працівників за звітний період склала 213 чоловік. Протягом року прийнято на роботу 16 чоловік, звільнено 33 чоловік, в тому числі за порушення трудової дисципліни 9 чоловік, за власним бажанням 19 чоловік. Визначити коефіцієнти прийому, вибуття та плинності кадрів.

Задача 5. Норма часу на один виріб 15 хв. Тривалість зміни 8 год. Середня кількість робочих годин у місяць на одного робітника – 176. Визначити годинну, змінну і місячну норми виробітку, % виконання норми часу, якщо фактичні витрати часу на один виріб – 13 хв.

Задача 6. У звітному році трудомісткість виробничої програми підприємства становила 346 500 нормо-годин. Передбачається, що у наступному році загальна трудомісткість продукції має збільшитися на 11%. Очікується, що річний фонд робочого часу одного робітника, який становив у звітному році 1785 нормо-годин, має збільшитися приблизно на 6%, а передбачуване виконання норм виробітку кожним робітником, що дорівнювало 44 в середньому за звітний рік 112%, – на 5%. Визначте необхідну чисельність виробничих основних робітників.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 3

КАПІТАЛ, ВИРОБНИЧІ ФОНДИ ТА НЕМАТЕРІАЛЬНІ РЕСУРСИ

План:

1. Характеристика капіталу.
2. Класифікація і структура основного капіталу.
3. Амортизація основних засобів. Джерела і форми відтворення основних засобів. Лізинг.
4. Економічна сутність оборотного капіталу та його склад.
5. Методика визначення ефективності використання оборотного капіталу.
6. Сутність авансованого капіталу та його структура.
7. Нематеріальні активи підприємств
8. Склад і види нематеріальних активів, їх характеристика.
9. Вартісна оцінка нематеріальних активів.
10. Підходи до визначення вартості нематеріальних активів

Теоретичні завдання:

Питання для обговорення:

1. Проаналізувати взаємозв'язок категорій: основний капітал – необоротні активи – основні засоби – основні фонди.
2. Розкрити суть основних виробничих фондів та пояснити їх роль у розширеному виробництві.

3. Охарактеризувати класифікацію основних фондів у бухгалтерському і податковому обліку.

4. Як розуміти поняття активної і пасивної частини основних фондів підприємства.

5. Розкрити зміст структури основних фондів підприємств та факторів, що на неї впливають.

6. Розкрити методику визначення показників забезпеченості підприємств основними фондами. Чи впливає їх рівень на результати господарювання.

7. Яка мета грошової оцінки основних фондів і які її види? Обґрунтувати суть та цільове призначення кожного з них.

8. Якими для підприємства можуть бути фінансові наслідки помилок при визначенні первісної вартості основних засобів?

9. Поясніть різницю між залишковою і поточною ринковою вартістю основних засобів.

10. За яких умов діяльності підприємства виникає потреба в розрахунку відновної вартості основних засобів?

11. Який вид вартості має використовуватися як база при визначенні ціни продажу певного об'єкта основних засобів?

12. Охарактеризувати форми фізичного і морального зносу основних засобів і обґрунтувати необхідність їх відновлення.

13. Розкрити суть поняття „амортизація основних фондів», сутність і значення сучасної амортизаційної політики. Охарактеризувати взаємозв'язок між державою і підприємством з приводу визначення норм амортизаційних відрахувань.

14. Назвати основні методи нарахування амортизації, пояснити переваги та недоліки окремих систем амортизації, які дозволені для використання в Україні.

15. Як визначають суму амортизації за рівномірним методом і в яких випадках віддають перевагу цьому методу?

16. Розказати, як визначають суму амортизації за системами прискореної амортизації.

17. Пояснити, чи можна змінити систему нарахування амортизації протягом строку експлуатації основних засобів.

18. Як нараховується амортизація відповідно до податкового обліку.

19. Вказати на які економічні показники впливає сума нарахованої амортизації, охарактеризувати економічну і податкову функцію амортизації.

20. Розкрити суть „лізингу» та назвати види лізингових платежів.

21. Пояснити, чим приваблює застосування лізингових схем у році необхідності оновлення основних засобів підприємств.

22. Як визначаються показники руху основних фондів і який існує між ними взаємозв'язок?

23. Розкрити методику визначення показників ефективності використання основних фондів та обґрунтувати основні шляхи її подальшого підвищення.

Теми рефератів

1. Розвиток методів оцінки вартості основних фондів.

2. Амортизаційна політика в Україні: суть, особливості прояву та проблеми розвитку.

3. Проблеми відтворення основних фондів в Україні.

Практичні завдання:

Завдання 1. Визначити і проаналізувати склад та структуру основних фондів. Для виконання завдання студентам необхідно скористатись статистичною формою № 5 «Примітки до річної фінансової звітності».

Завдання 2. Розрахувати та проаналізувати показники технічного стану та руху основних засобів на підприємстві. Для виконання завдання студентам необхідно скористатись статистичною формою № 5 «Примітки до річної фінансової звітності».

Завдання 3. Розрахувати і дати оцінку показникам забезпеченості господарства основними засобами. Визначити і проаналізувати показники

економічної ефективності використання основних засобів в досліджуваному господарстві. Для виконання даного завдання студентам необхідно скористатись статистичними формами № 1 «Баланс», № 2 «Звіт про фінансові результати», № 5 «Примітки до річної фінансової звітності».

Завдання 4. Розрахувати розмір власних джерел фінансування відтворення основних засобів на підприємстві та динаміку їх зміни. Для виконання даного завдання студентам необхідно скористатись статистичними формами № 2 «Звіт про фінансові результати», № 5 «Примітки до річної фінансової звітності».

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 4

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

План:

1. Поняття інвестицій, їх класифікація.
2. Джерела фінансування інвестицій. Капіталовкладення підприємств.
3. Оцінка ефективності інвестицій за дисконтованими та недисконтованими показниками.
4. Поняття інновацій, інноваційного процесу та інноваційної діяльності підприємств.
5. Умови забезпечення ефективної інноваційної діяльності.

Теоретичні завдання:

Питання для обговорення:

1. Сутність, характеристика інвестицій як найважливішого фінансового ресурсу для створення, функціонування й розвитку суб'єктів господарювання.
2. Функціонально-елементний склад інвестицій підприємства.
3. Внутрішні й зовнішні джерела інвестування.
4. Прямі та портфельні іноземні інвестиції.

Основні теоретично-розрахункові положення теми

Офіційна методика оцінки економічної ефективності виробничих інвестицій (капітальних вкладень) передбачає визначення їх загальної (абсолютної) та порівняльної економічної ефективності.

Абсолютна ефективність капітальних вкладень показує загальну величину їх віддачі та обчислюється зіставленням величини економічного ефекту з величиною самих затрат. Абсолютну ефективність інвестицій можна оцінити за допомогою показників:

1. Коефіцієнт економічної ефективності капітальних затрат (E_p):

$$E_p = \frac{\Delta\P}{KB}, \text{ або } E_p = \frac{\Pi}{KB}$$

де $\Delta\P$ -- приріст прибутку підприємства у випадку вкладення капіталу у реконструкцію, модернізацію, технічне переоснащення, грн.;

Π -- загальна сума прибутку для новостворюваних об'єктів, грн.;

KB - загальна сума виробничих інвестицій (капіталовкладень), грн.

2. Строк окупності капіталовкладень $T_{ок}$, це обернений показник до E_p :

$$T_{ок} = \frac{KB}{\Delta\P}, \text{ або } T_{ок} = \frac{KB}{\Pi}, \text{ років.}$$

Розрахунковий коефіцієнт економічної ефективності капіталовкладень E_p повинен порівнюватись з нормативним коефіцієнтом E_n , який встановлюється Міністерством економіки України на певний період. Якщо $E_p > E_n$, то вкладення капіталу вважають доцільним.

Розрахунки порівняльної ефективності капітальних вкладень здійснюють тоді, коли треба вибрати кращий із можливих проектів інвестування виробництва.

Показником порівняльної ефективності капітальних вкладень є мінімум приведених витрат ($V_{прив}$):

$$V_{прив} = C_i + E_n KB_i, \text{ грн.,}$$

де C_i – собівартість річного випуску продукції по i -му варіанту капіталовкладень, грн.;

KB_i – капіталовкладення по i -му варіанту, грн.;

Приведені витрати можуть визначатись і в розрахунку на одиницю продукції.

Той проект вважається найкращим з економічної точки зору, при якому сума приведених витрат є мінімальною.

Сучасна практика оцінювання ефективності реальних інвестицій використовує певні базові принципи й методичні підходи.

При оцінюванні ефективності капіталовкладень слід ураховувати основні базові принципи. Розглянемо їх.

1. Оцінювати ефективність проектів інвестування капіталу потрібно на основі порівняння обсягу інвестованих коштів, з одного боку, і сум та термінів повернення інвестованого капіталу -- з іншого.

2. При визначенні необхідного обсягу інвестиційних витрат слід ураховувати як основні, так і супутні витрати капіталу. Це пояснюється тим, що при інвестуванні крім основних затрат, передбачених проектом, підприємство часто несе й супутні витрати, спричинені реалізацією цього проекту. Тому їх так само необхідно враховувати при оцінюванні ефективності здійснення капіталовкладень.

3. Повернення інвестованого капіталу оцінюється на основі показника грошового потоку від інвестицій.

Під грошовими потоками від інвестицій (ГП) розуміються отримані від їх реалізації чистий прибуток і суми амортизаційних відрахувань:

$$ГП = П + А, \text{ грн.},$$

де $П$ – річний прибуток, отриманий у результаті реалізації інвестицій, грн.;

$А$ – річна сума амортизаційних відрахувань, грн..

4. Приведення майбутніх грошових потоків від інвестицій до їхньої теперішньої вартості (дисконтування). Оскільки грошові кошти під впливом фактору часу знецінюються, вартість теперішніх грошей (тобто їх купівельна спроможність) перевищує вартість грошей, що будуть отримані в майбутньому. Такий вплив часу на вартість грошей ураховується шляхом

дисконтування майбутніх грошових коштів. Дисконтування передбачає коригування майбутніх потоків грошей на коефіцієнт, який відповідає певній дисконтній ставці, що враховує ризик і непевність, пов'язані з фактором часу. В умовах очікування постійного річного темпу інфляції застосовують постійну річну ставку дисконту і теперішню вартість отриманих у майбутньому грошових потоків обчислюють за формулою

$$ТВ = \sum_{t=1}^T \frac{ГП_t}{(1+r)^t}, \text{ грн.},$$

де ТВ – теперішня вартість майбутніх грошових потоків від інвестиційного проекту, грн.;

t – кількість років;

ГП_t – грошовий потік, очікуваний у t-му році від реалізації проекту, грн.;

r – річна ставка інфляції (у вигляді десяткового дробу);

$\frac{1}{(1+r)^t}$ -- коефіцієнт коригування майбутніх сум грошових потоків.

5. Диференційований вибір дисконтної ставки. Ставки для дисконтування грошових потоків від реалізації різних проектів вибирають диференційовано з урахуванням таких факторів, як очікуваний темп інфляції, премії за ризик, імовірність низького рівня платоспроможності, тривалість періоду інвестування тощо.

Виходячи з наведених принципів розраховують основні характеристики інвестиційних проектів — чисту теперішню вартість, індекс прибутковості, термін окупності, внутрішню ставку дохідності.

Чиста теперішня вартість (ЧТВ) характеризує загальний абсолютний ефект від реалізації інвестицій і обчислюється як різниця між теперішньою вартістю майбутніх грошових потоків, отриманих протягом періоду експлуатації об'єкта інвестування, і сумою початкових інвестицій:

$$ЧТВ = ТВ - ПІ, \text{ грн.},$$

де ТВ – теперішня вартість грошових потоків проекту, грн.;

ПІ - початкові інвестиції, грн..

Якщо чиста теперішня вартість проекту перевищує нуль, проект має бути схвалений як прибутковий, якщо ж вона має від'ємне значення або дорівнює нулю, то проект слід відхилити, оскільки його реалізація призведе до збитків або не принесе підприємству додаткового доходу на вкладений капітал.

Інша характеристика інвестиційного проекту - індекс прибутковості (I_{Π}) – загалом дуже близький до чистої теперішньої вартості. Індекс прибутковості порівнює теперішню вартість майбутніх грошових потоків з початковими інвестиціями:

$$I_{\Pi} = ТВ : \Pi$$

Проект, який має індекс прибутковості більший за одиницю, схвалюється як прибутковий, а якщо цей індекс менший за одиницю - відхиляють.

Період окупності ($T_{ок}$) інвестицій характеризує кількість років, за які будуть відшкодовані початкові інвестиції. Період окупності визначається як відношення початкових інвестицій до середньорічної величини дисконтованих грошових потоків:

$$T_{ок} = \frac{\Pi}{\Pi_{диск}}, \text{ рік,}$$

де $\Pi_{диск}$ - середньорічна величина дисконтованих грошових потоків, грн.

Середньорічну величину дисконтованих грошових потоків визначають:

$$\Pi_{диск} = \frac{ТВ}{T_{експ}}, \text{ грн.,}$$

де ТВ – теперішня вартість грошових потоків від проекту, грн.;

$T_{експ}$ – кількість років експлуатації об'єкта інвестування, протягом яких очікується надходження грошових потоків.

Внутрішня ставка доходу (ВСД) характеризує рівень прибутковості здійснених інвестицій, що дорівнює дисконтній ставці, за якої чиста теперішня вартість проекту дорівнює нулю. Це можна записати у вигляді

$$\sum_{t=1}^n \frac{\text{ГП}}{(1+d)^t} - \text{ГП} = 0$$

де ГП – річні грошові потоки, грн.;

d – дисконтна ставка (внутрішня ставка доходу);

n – кількість років надходження грошових потоків.

З метою схвалення рішення про прийнятність проекту внутрішню ставку доходу порівнюють з необхідною ставкою дохідності діяльності підприємства, яку визначають виходячи з вартості залучення капіталу і ступеня ризику проекту. Якщо значення внутрішньої ставки доходу перевищує необхідну ставку, то проект вважають прибутковим.

Практична частина. Розв'язання задач.

Встановити доцільність інвестицій в будівництво нового заводу за показниками абсолютної ефективності, якщо відомі такі дані.

Показники	
Обсяг випуску продукції в натуральних одиницях, тис. шт.	100
Гуртова ціна виробу, грн.	200
Собівартість виробу, грн.	160
Обсяг капітальних вкладень, млн. грн.	14
Вартість виробничих фондів, млн. грн.	12,5

Розв'язування

Абсолютну ефективність капіталовкладень у будівництво нового заводу можна обчислити:

$$E = \frac{\Pi}{K} = \frac{(200 - 160) \cdot 100000}{14000000} = \frac{4000000}{14000000} = 0,28.$$

Абсолютну ефективність можна також обчислити через ефективність використання діючих виробничих фондів:

$$E_{\phi} = \frac{\Pi}{S_{\text{сер}} + S_{\text{ноз}}} = \frac{4000000}{12500000} = 0,32.$$

Обчислені коефіцієнти економічної ефективності капітальних вкладень значно перевищують нормативний коефіцієнт $E_n = 0,15$, тому інвестиції у будівництво нового заводу є доцільними.

Приклад 2. Програма заходів з автоматизації виробництва на підприємстві розрахована на чотири роки і розроблена у двох варіантах. Вибрати кращий варіант програми, якщо ставка дисконту - 10%.

Показники / Варіанти	Перший	Другий
Капітальні вкладення, млн грн., в тому числі за роками	1,6	1,6
1-й	0,4	0,4
2-й	0,4	0,2
3-й	0,4	0,3
4-й	0,4	0,7

Розв'язування

Щоб вибрати економічніший варіант, треба обчислити по варіантах капіталовкладення, приведені до початку здійснення заходів з автоматизації:

$$K_{\text{прив}} = \sum_{t=1}^T K_t / \alpha,$$

$$K_{\text{прив.1вар}} = 0,4 + \frac{0,4}{(1+0,1)^{2-1}} + \frac{0,4}{(1+0,1)^{3-1}} + \frac{0,4}{(1+0,1)^{4-1}} = 1,396 \text{ млн. грн.}$$

$$K_{\text{прив.2вар}} = 0,4 + \frac{0,2}{(1+0,1)^{2-1}} + \frac{0,3}{(1+0,1)^{3-1}} + \frac{0,7}{(1+0,1)^{4-1}} = 1,356 \text{ млн. грн.}$$

Економічно доцільнішим є другий варіант інвестування заходів з автоматизації виробництва, оскільки сума капітальних затрат, приведених до моменту початку їх освоєння, є меншою.

Приклад 3. Визначити доцільність інвестицій в сумі 2,5 млн. грн. на придбання підприємства та налагодження виробництва металовиробів. Протягом року буде проведено реконструкцію підприємства вартістю 300 тис. грн. і реалізовано основних фондів підприємства на суму 250 тис. грн., а амортизаційні нарахування по всіх групах основних фондів становитимуть у рік близько 200 тис. грн. Передбачається зберегти профіль діяльності підприємства протягом ближчих 5 років при середній собівартості виробу 24 грн., відпускній ціні 30 грн. і щорічних обсягах випуску 800 тис. штук. Дисконтна ставка - 8%.

Розв'язування

Величина початкових інвестицій К становитиме $2500+300-250 = 2550$ тис.грн.

Щорічні грошові потоки дорівнюватимуть сумі прибутку підприємства та амортизаційних відрахувань:

$$ГП_1 = ГП_2 = \dots = ГП_5 = (30 - 24) * 800000 + 200 = 680 \text{ тис. грн.}$$

Тоді доцільність інвестицій можна обчислити за формулою:

$$\begin{aligned} ЧДВ &= -2550 + \frac{680}{(1 + 0,08)} + \frac{680}{(1 + 0,08)^2} + \frac{680}{(1 + 0,08)^3} + \frac{680}{(1 + 0,08)^4} + \frac{680}{(1 + 0,08)^5} = \\ &= -2550 + \frac{680}{1,08} + \frac{680}{1,17} + \frac{680}{1,26} + \frac{680}{1,36} + \frac{680}{1,47} = -2550 + 629,63 + 581,19 + 539,68 + 500 + 462,59 = \\ &= -2550 + 2713,1 = 163 \text{ тис. грн.} \end{aligned}$$

Інвестиції у придбання підприємства є доцільними, оскільки чиста дисконтова вартість є додатною. Ці інвестиції забезпечать інвестору за п'ять років чистий дохід в сумі 163 тис. грн.

Приклад 4. Інвесторам представлені два варіанти інвестування проекту.

Показники	Період I	Період II
Сума інвестицій, тис. грн.	15 200	16 400
Період реалізації інвестицій, роки	4	4
Щорічні грошові потоки, тис. грн.		
1-й рік	6000	4200
2-й рік	5400	5750
3-й рік	4700	7800
4-й рік	4500	6300
ВСЬОГО	20 600	24 050

Необхідно вибрати кращий варіант інвестування за індексами дохідності та періодами окупності капіталовкладень.

Для здійснення процесу дисконтування прийнята процентна ставка 10%.

Розв'язування

Для обчислення індексів дохідності інвестицій та періодів їх окупності треба розрахувати теперішню вартість грошових потоків по обох варіантах.

Спочатку визначимо значення дисконтного множника R:

$$R_1 = \frac{1}{1 + 0,1} = 0,909; \quad R_3 = \frac{1}{(1 + 0,1)^3} = 0,751;$$

$$R_2 = \frac{1}{(1 + 0,1)^2} = 0,826; \quad R_4 = \frac{1}{(1 + 0,1)^4} = 0,685.$$

$$\begin{aligned} ГП_{\text{Івар}} &= 6000 * 0,909 + 5400 * 0,826 + 4700 * 0,751 + 4500 * 0,685 = \\ &= 16526,6 \text{ тис. грн.} \end{aligned}$$

$$ГП_{IIвар} = 4200 * 0,909 + 5750 * 0,826 + 7800 * 0,751 + 6300 * 0,685 =$$

$$= 18740,6 \text{ тис. грн.}$$

$$\text{Тоді } ІД_{IIвар.} = ГП/К = 16526,6/15200 = 1,87;$$

$$ІД_{IIвар.} = 18740,6/16400 = 1,143.$$

Для визначення $T_{ок}$ обчислимо середньорічну величину грошових потоків по варіантах:

$$ГП_{Iвар} = 16526,6/4 = 4131,65 \text{ тис. грн.};$$

$$ГП_{IIвар} = 18740,6/4 = 4685,15 \text{ тис. грн.}$$

$$\text{Тоді } T_{ок. Iвар} = \frac{K}{ГП} = \frac{16400}{4131,65} = 3,97 \text{ року};$$

$$T_{ок. IIвар} = \frac{K}{ГП} = \frac{16400}{4685,15} = 3,5 \text{ року};$$

Кращим варіантом інвестування є другий, оскільки за цим варіантом індекс дохідності є вищим, а вкладені інвестиції окупляться швидше.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 5

СИСТЕМА ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

План:

1. Планування і прогнозування як одна із найважливіших ланок управління підприємством.
2. Сутність і принципи прогнозування розвитку підприємства.
3. Методи прогнозування.
4. Методи і система планування діяльності підприємства. Бюджетування і види бюджетів.
5. Бізнес-план як документ стратегічного розвитку підприємства.

Теоретичні завдання:

Питання для обговорення:

1. Прогнозування як процедура стратегічного планування, його сутність і зміст.
2. Поняття та принципи планування.
3. Методи планування.

4. Система планів на підприємстві.
5. Бізнес-план підприємства. Його значення і зміст
6. Система оперативно-виробничого планування на підприємстві..

Практичні завдання:

Основні теоретично-розрахункові положення теми

Виробнича програма підприємства (план виробництва і реалізації продукції) – це система адресних завдань із виробництва та доставки продукції споживачам у розгорнутій номенклатурі, асортименті, відповідної якості й у встановлені терміни згідно з договорами поставок.

Для того, щоб правильно сформуванати виробничу програму підприємства, у його бізнес-плані повинна бути представлена така важлива інформація, як характеристика пропонованої продукції, оцінка можливих ринків збуту та конкурентів, стратегія маркетингу. В основу планування виробничої програми покладена система показників обсягу виробництва, яка включає натуральні і вартісні показники.

Натуральними показниками виробничої програми є обсяги продукції в натуральних одиницях з номенклатури й асортименту.

Номенклатура - це перелік назв окремих видів продукції; асортимент - це сукупність різновидів виробів у межах даної номенклатури. Звичайно натуральні показники мають вигляд фізичних одиниць вимірювання (штуки, тони, метри тощо).

Номенклатура виробів підприємства може бути централізованою та децентралізованою. Централізована номенклатура формується шляхом укладання державних контрактів (фінансуються за рахунок держбюджету України) і державних замовлень (фінансуються за рахунок власних коштів підприємства та кредитних ресурсів). Децентралізована номенклатура створюється підприємством самостійно на основі вивчення ринкового попиту на свою продукцію та встановлення прямих контактів із споживачами шляхом укладання договорів поставок.

Обсяг виробництва продукції в натуральних вимірниках установлюють на основі обсягу поставок:

$$0B = OP - Z_n + Z_k, \text{ натур. один}$$

де 0B — обсяг виробництва продукції в натуральних одиницях;

OP — обсяг поставок у натуральних одиницях;

Z_n, Z_k — запаси продукції на складі відповідно на початок і на кінець планового року, натуральних одиниць.

Під час аналізу виконання підприємством плану з номенклатури й асортименту дається кількісна оцінка шляхом обчислення фактичного випуску продукції в межах установленого плану і порівняння його із запланованими даними.

Значення натуральних показників виробничої програми в умовах ринку зростає, оскільки саме вони дають можливість оцінити ступінь задоволення потреб споживачів у певних товарах і врахувати якісні їх характеристики.

Вартісними показниками виробничої програми є обсяги товарної, валової, реалізованої, чистої, умовно-чистої продукції, нормативної вартості оброблення, валового і внутрізаводського обороту, обсяг незавершеного виробництва.

В обсяг товарної продукції включають готову продукцію, послуги, ремонтні роботи, капітальний ремонт свого підприємства, напівфабрикати і запчастини назовні, капітальне будівництво для непромислових господарств свого підприємства, роботи, пов'язані з освоєнням нової техніки, тару, що не входить у гуртову ціну виробу.

Обсяг товарної продукції (ТП) визначають за формулою:

$$ТП = \sum_{i=1}^n N_i \cdot Ц_i + P, \text{ грн.}$$

де N_i — випуск продукції i -го виду в натуральних одиницях;

$Ц_i$ — гуртова ціна, встановлена підприємством для одиниці виробу i -го виду, грн.;

P — вартість робіт і послуг назовні, грн.;

n — кількість видів продукції, що виготовляється на підприємстві.

У валову продукцію (ВП) включають усю продукцію у вартісному вираженні, незалежно від ступеня її готовності та визначають за формулою:

$$ВП = ТП - (НЗВ_{\pi} - НЗВ_{\kappa}) - (I_{\pi} - I_{\kappa}), \text{ грн.},$$

де $НЗВ_{\pi}$, $НЗВ_{\kappa}$ — вартість залишків незавершеного виробництва відповідно на початок і кінець планового періоду, грн.;

I_{π} , I_{κ} — вартість інструменту для власних потреб відповідно на початок і кінець планового періоду, грн.

Валовий оборот підприємства - це обсяг валової продукції незалежно від того, де вона буде використана – в межах підприємства чи поза ним.

Внутрізаводський оборот (ВЗО) - це та кількість продукції підприємства, яка застосовується всередині нього для подальшого перероблення. Валову продукцію можна також обчислити:

$$ВП = ВО — ВЗО, \text{ грн.}$$

Реалізована продукція (РП) - це продукція, яка відвантажена споживачеві і за яку на розрахунковий рахунок підприємства-постачальника надійшли кошти або мають надійти у зазначений термін. Обсяг реалізованої продукції підраховується за формулою:

$$РП = ТП + (\Gamma_{\pi} - \Gamma_{\kappa}) + (B_{\text{нп}} - B_{\text{нк}}), \text{ грн.}$$

де Γ_{π} , Γ_{κ} — залишки готової нереалізованої продукції відповідно на початок і кінець планового року, грн.;

$B_{\text{нп}}$, $B_{\text{нк}}$ — залишки відвантаженої продукції, за яку термін оплати не настав, і продукції на відповідальному зберіганні у покупців відповідно на початок і на кінець планового року, грн.

Обсяг реалізованої продукції з урахуванням виконання плану поставок ($РП_{\pi}$) обчислюють:

$$РП_{\pi} = РП - \sum_{i=1}^n N_i \cdot C_i, \text{ грн.} \quad (6)$$

де $\sum_{i=1}^n N_i \cdot C_i$, грн., — вартість недопоставленої продукції, грн.

Обсяг чистої продукції підприємства (ЧП) вираховується за формулою:

$$\text{ЧП} = \text{ТП} - (\text{М} + \text{А}), \text{ грн.}$$

де М — матеріальні витрати на виробництво продукції грн.;

А — сума амортизаційних відрахувань за відповідний період, грн.

Чиста продукція підприємства може бути також обчислена як сума основної і додаткової заробітної плати працівників підприємства і прибутку.

Показник умовно-чистої продукції (УЧП) розраховується:

$$\text{УЧП} = \text{ЧП} + \text{А, грн.}$$

У матеріаломістких галузях використовуються показник нормативної вартості оброблення (НВО), який одержується як добуток показника нормативної вартості оброблення одного виробу і-го виду (НВО_i) і кількості виготовлених виробів і-го виду (N_i):

$$\text{НВО} = \sum_{i=1}^n \text{НВО}_i \cdot N_i$$

$$\text{НВО}_i = 3'_{\text{врі}} + \text{Ц}_{\text{ві}} + \text{З}_{\text{ві}} + \text{П}_i, \text{ грн.}$$

де $3'_{\text{врі}}$ — заробітна плата виробничих робітників (основна і додаткова з відрахуваннями на соціальні заходи) на одиницю виробу і-го виду, грн.:

$\text{Ц}_{\text{ві}}$ — цехові витрати на одиницю виробу і-го виду, грн.;

$\text{З}_{\text{ві}}$ — загальнозаводські витрати на одиницю виробу і-го виду, грн.;

П_i — прибуток, що припадає на одиницю виробу і-го виду, грн.

Величина незавершеного виробництва у вартісному вираженні (НЗВ) визначається:

$$\text{НЗВ} = \frac{N \cdot C \cdot T_{\text{ц}} \cdot K_{\text{нз}}}{D}, \text{ грн.}$$

де N — кількість виробів у натуральних одиницях;

C — собівартість одного виробу, грн.;

$T_{\text{ц}}$ — тривалість циклу виготовлення одного виробу, робочих днів;

$K_{\text{нз}}$ — коефіцієнт наростання затрат при виготовленні виробу.

$$K_{нз} = \frac{M + 0,5C'}{C} \quad \text{або} \quad K_{нз} = \frac{C_0 + 0,5C_n}{C_0 + C_n}$$

де M — сума матеріальних витрат на виробництво одного виробу, грн.;

C' — собівартість одиниці виробу без матеріальних витрат, грн.;

C_0 — одноразові витрати на початку циклу виготовлення продукції, грн.;

C_n — поточні витрати на виготовлення продукції, грн.

Виробнича програма будь-якого підприємства повинна бути обґрунтована наявними виробничими ресурсами (виробничими фондами, трудовими і матеріальними ресурсами), а також виробничою потужністю підприємства.

Обсяг виробництва, наприклад валової чи товарної продукції, може бути обчислений через величину згаданих ресурсів таким чином:

$$\text{ВП(ТП)} = S_{\text{сер}} \times \Phi_{\text{в}}, \text{ грн.}$$

де $S_{\text{сер}}$ - середньорічна вартість основних виробничих фондів підприємства, грн.;

$\Phi_{\text{в}}$ — фондівіддача, грн.,

$$\text{ВП(ТП)} = Ч \times П_{\text{п}}, \text{ грн.}$$

де $Ч$ — чисельність працюючих на підприємстві, осіб;

$П_{\text{п}}$ - продуктивність праці, яка може бути виражена показником виробітку, грн./чол.

Обсяг виробництва продукції в натуральних вимірниках (N) може бути розрахований, виходячи з величини матеріальних ресурсів, постачених підприємству в плановому році ($M_{\text{зар}}$) і норми витрат цього виду ресурсу на одиницю продукції q .

$$N = \frac{M_{\text{зар}}}{q}, \text{ натур. один}$$

Від рівня використання виробничої потужності підприємства (тобто максимально можливого обсягу випуску продукції за встановленої величини виробничих фондів та організації виробничого процесу) залежить обсяг випуску продукції:

$$ВП = В_{\text{пот}} \times K_{\text{вик}}, \text{ грн.}$$

де $В_{\text{пот}}$ — виробнича потужність підприємства, грн.;

$K_{\text{вик}}$ — коефіцієнт використання виробничої потужності.

Якісну сторону виробничої програми характеризує показник, який відображає питому вагу продукції, що відповідає міжнародним стандартам, у загальному обсязі випуску продукції підприємством. Він може бути обчислений через відношення кількості сертифікованої продукції до загального її обсягу.

Приклад 1. Обчислити виконання плану з обсягу виробництва асортименту продукції на основі даних таблиці

Виріб	Випуск продукції, тис. грн.	
	план	факт.
М	100	106
Н	84	162
К	305	210
О	500	425

Виконання плану з обсягу виробництва обчислюється:

$$\frac{106 + 162 + 210 + 425}{100 + 84 + 305 + 500} \times 100\% = \frac{903}{989} \times 100\% = 91,3\%.$$

Виконання плану з асортименту

$$\frac{100 + 84 + 210 + 425}{989} \times 100\% = \frac{819}{989} \times 100\% = 82,8\%.$$

Приклад 2. Обґрунтувати виробничу програму малого підприємства з виробництва металовиробів із точки зору забезпеченості металом (мп), якщо на плановий період підприємством укладено договори на поставку металу в обсязі 8 тон, а середня вага виробу - 0,85 кг. Коефіцієнт використання металу - 0,72. 30% відходів металу можуть повторно використовуватися у виробництві. На плановий період МП має доставити споживачам 7500 шт. металовиробів.

Розв'язування. Норма витрат металу на один виріб обчислюється

$$q = \frac{0,85}{0,72} = 1,18 \text{ кг.}$$

Можливий випуск продукції з одержаного металу складе

$$N = \frac{M_{\text{сдд}}}{q} = \frac{8000}{1,18} = 6779 \text{ шт.}$$

Величина відходів, які можуть повторно використовуватись у виробництві, становить $8000 \times (1 - 0,72) \times 0,3 = 672$ кг, тобто з них можна

$\frac{672}{1,18} = 569$ виготовити додатково виробів. Загальна кількість металовиробів, що може бути вироблена з даного металу, становитиме $6779 + 569 = 7348$ шт. 8 тон металу не вистачить для здійснення виробничої програми в обсязі 7500 шт. Для виконання цього завдання підприємству потрібно додатково придбати $[(7500 - 7348) \times 1,18] = 179,36$ кг металу.

Задача 1. Визначити обсяг реалізованої продукції у вартісному вираженні, виходячи з таких даних:

- річний випуск продукції в натуральних одиницях з виробу А-550 шт., Б- 730 шт., В-600 шт., Г-400 шт.;
- гуртова ціна за виріб А-100 грн., Б-1800 грн., В-1200 грн., Г-900 грн.;
- залишки готової продукції на початок планового року-2530 тис.грн.;
- вартість річної продукції, відвантаженої споживачеві, але не оплаченої ним у базовому періоді-1700 тис.грн.;
- залишки нереалізованої продукції на кінець року склали 4880 тис.грн.

Задача 2. Визначити обсяг товарної продукції по заводах галузі у вартісному вираженні, виходячи з таких даних. Централізовано встановлена номенклатура продукції галузі: виробу А - 2000 шт., Б - 3750 шт., В - 1870 шт., Г - 1270 шт. Випуск спеціалізованої продукції здійснюється на шести заводах галузі, номенклатура продукції наведена в таблиці.

Номенклатура	Випуск продукції заводами, шт.					
	1	2	3	4	5	6
А	300	550	250	250	-	400
Б	750	350	950	200	800	700
В	875	225	-	-	600	170
Г	-	-	270	-	200	-

Завод 3 надасть послуги іншим підприємствам галузі на суму 3800 грн. і своєму капітальному будівництву на суму 500 грн. Завод 6 виконує роботу з доведення до повної готовності виробів Г, що виготовляються неспеціалізованими заводами інших галузей у кількості 800 шт. Вартість додаткового оброблення одиниці виробу Г на заводі 6 – 40 грн. Завод 4 виконує роботи промислового характеру на суму 3000 грн. на рік. Ціна виробів: А – 100 грн., Б – 180 грн., В – 120 грн., Г – 90 грн.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 6

ОРГАНІЗАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА ТА ЙОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ

План:

1. Сутнісна характеристика, структура і принципи організації виробничих процесів.
2. Організаційні типи виробництва.
3. Методи організації виробництва.
4. Форми організації виробництва.
5. Характеристика техніко-технологічної бази виробництва.
6. Організаційно-економічне управління розвитком підприємства
7. Необхідність і поняття управління суб'єктами господарювання.
8. Планування, організація, мотивація і контроль як основні функції управління підприємствами та організаціями.
9. Змістова характеристика методів управління

Теоретичні завдання:

Питання для обговорення:

1. Виробнича програма та основні засади її розробки.
2. Складові елементи формування виробничої програми.
3. Визначення натуральних показників виробничої програми, їх значення.
4. Визначення вартісних показників виробничої програми, їх різновиди.
5. Основні етапи планування виробничої програми підприємства.

6. Система планів виробничої програми підприємства.
7. Поняття державного контракту і державного замовлення, їх значення.
8. Визначення оптимальної виробничої програми та шляхи оптимізації виробничої програми.

Теми рефератів

1. Зміст і порядок розробки виробничої програми підприємства.
2. Етапи планування виробничої програми підприємства.
3. Оптимізація виробничої програми аграрного підприємства.

Тести.

1. Асортимент продукції – це:

- а) перелік виробів за назвами, сортами, профілями у заданій кількості;
- б) склад співвідношення виробів у загальному обсязі;
- в) обидва визначення правильні;
- г) перелік продукції, що виробляється.

2. Валова продукція включає:

- а) товарну продукцію;
- б) реалізовану продукцію;
- в) зміну обсягів незавершеного виробництва;
- г) зміну залишків готової продукції на складі.

3. Яким може бути співвідношення обсягів товарної та реалізованої продукції у виробничій програмі:

- а) обсяги товарної та реалізованої продукції однакові;
- б) обсяг товарної продукції менший, ніж реалізованої;
- в) обсяг товарної продукції більший, ніж реалізованої;
- г) різне співвідношення.

3. Товарна продукція – це:

- а) готова для реалізації продукція;
- б) капітальне виробництво для непромислової сфери;
- в) запчастини та напівфабрикати для реалізації на сторону;
- г) ремонтні роботи на сторону.

4. Реалізована продукція включає:

- а) готову продукцію на складі;
- б) товарну продукцію;
- в) зміну обсягу незавершеного виробництва;
- г) зміну обсягу відвантаженої неоплаченої продукції.

5. Для обчислення обсягу виробництва і реалізації продукції

використовують такі показники:

- а) натуральні;
- б) вартісні;
- в) змішані;
- г) умовно-натуральні.

6. Виробнича програма обґрунтовується:

- а) обсягом капітальних вкладень;
- б) виробничою потужністю;
- в) потребою в продукції;
- г) матеріальними і трудовими ресурсами.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 7
ПРОДУКЦІЯ: СУТНІСТЬ, РІЗНОВИДИ І
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ

План:

1. Продукція як конкретний продукт праці, результат діяльності виробничо-господарських систем.
2. Класифікація продукції за економічним призначенням.
3. Натуральні та вартісні показники обсягу виробництва.
4. Номенклатура та асортимент продукції.
5. Поняття, основні параметри та оцінка рівня конкурентоспроможності продукції підприємства.
6. Системи забезпечення якості та конкурентоспроможності продукції на внутрішньому і зовнішньому ринку.

7. Управління якістю продукції підприємства: методи та інструменти.

Теоретичні завдання:

Питання для обговорення:

1. Система показників якості продукції.
2. Рівень якості товару і методи його вимірювання.
3. Розвиток системного підходу до управління якістю.
4. Забезпечення управління якістю та поліпшення її. 5. «Петля якості» та її елементи.
6. Аналіз динаміки і виконання виробництва та реалізації продукції.
7. Оцінка виконання по виробництву та реалізації продукції за звітний період.
8. Оперативний аналіз виробництва та відвантаження продукції.
9. Аналіз асортименту і структури продукції.
10. Узагальнююча характеристика змін асортименту продукції.

Теми рефератів

1. Організація контролю якості продукції на підприємстві.
2. Послідовність проведення сертифікації продукції.
3. Система стандартів якості продукції та їх характеристика.

Тести

1. Номенклатура продукції - ...це ?

- а) перелік найменувань виробів, завдання по випуску яких передбачається планом виробництва продукції
- б) грошовий вираз вартості, кількості грошей, що сплачується або одержується за одиницю товару або послуги
- в) плата за перевезення пасажирів або вантажів, яка сплачується транспортним підприємствам населенням або відправниками вантажів
- г) сукупність її властивостей, що характеризують міру спроможності даної продукції задовольняти потреби споживачів згідно з її цільовим призначенням

2. Ціна – це... ?

а) грошовий вираз вартості, кількості грошей, що сплачується або одержується за одиницю товару або послуги

б) перелік найменувань виробів, завдання по випуску яких передбачається планом виробництва продукції

в) плата за перевезення пасажирів або вантажів, яка сплачується транспортним підприємствам населенням або відправниками вантажів

г) сукупність її властивостей, що характеризують міру спроможності даної продукції задовольняти потреби споживачів згідно з її цільовим призначенням

3.Що відображає ціна на продукцію ?

а) на споживчі властивості (корисність) товару

б) на купівельну спроможність грошової одиниці

в) ступінь рідкості товару, силу конкуренції, державного контролю, економічну поведінку ринкових суб'єктів

г) усі варіанти вірні

4. Залежно від особливостей процесу купівлі-продажу та сфери економіки розрізняють певні ціни. Які саме ?

а) світові, кошторисні

б) гуртові, роздрібні

в) закупівельні, кошторисні

г) усі варіанти вірні

5.Що таке якість продукції ?

а) грошовий вираз товару

б) сукупність усіх ознак продукції, які формують ціну

в) сукупність її властивостей, що характеризують міру спроможності даної продукції задовольняти потреби споживачів згідно з її цільовим призначенням

г) свій варіант

6. Яка головна вимога ринкової економіки ?

а) вищі ціни

- б) якісна продукція
- в) випуск конкурентоспроможної продукції
- г) отримання прибутку

7. Основними напрямками підвищення якості продукції є?

- а) підходи до вивчення потреб ринку;
- б) доскональна розробка проектів;
- в) якість повинно стати принципом роботи всіх структурних

підрозділів

- г) усі варіанти вірні

8. Асортимент – це ... ?

- а) сукупність різновидів продукції кожного найменування, що різняться відповідними техніко-економічними показниками (типорозмірами, потужністю, продуктивністю тощо)
- б) перелік найменувань виробів, обсяги випуску яких передбачені планом виробництва продукції
- в) грошовий вираз вартості, кількості грошей, що сплачується або одержується за одиницю товару або послуги
- г) жодна відповідь не вірна

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 8
ВИТРАТИ ПІДПРИЄМСТВА

План:

1. Поняття і класифікація витрат підприємства.
2. Поняття і методика розрахунку кошторису витрат на виробництво.
3. Калькулювання витрат на виробництво продукції (послуг).
4. Кошторис виробництва і собівартість товарної продукції.
5. Обчислення собівартості окремих виробів.
6. Стратегія і шляхи зниження поточних витрат
7. Ціна на продукцію (послуги): сутнісна характеристика, види, методи встановлення та регулювання.

8. Цінова політика підприємства: сутність, роль, структура (цінова стратегія та цінова тактика).

9. Основні форми та види цінової політики. Напрями цінової політики підприємства при реалізації продукції на ринку.

Теоретичні питання:

Питання для обговорення:

1. У чому виражається економічна безпека підприємства?
2. Які функціональні складові покладені в основу аналізу економічної безпеки підприємства?
3. Яким чином інтереси підприємства провокують економічну небезпеку підприємства?
4. Назвіть основні джерела загроз для економічної безпеки підприємства.
5. У чому полягає відмінність між підходами до економічної безпеки підприємства в командно-адміністративній та змішаній економіці ринковій системі?
6. Які основні аспекти перевірки надійності партнера як зовнішнього джерела економічної безпеки?
7. Визначте основні складові етапів аналізу рівня економічної безпеки підприємства.
8. Чому сукупний критерій економічної безпеки підприємства має суб'єктивний характер?
9. Чи завжди органи державного регулювання можуть використовувати інформацію, що має гриф комерційної таємниці?
10. Визначте основні функціональні обов'язки служби безпеки на підприємстві

Теми рефератів

1. Необхідність забезпечення економічної безпеки підприємства.
2. Комерційна таємниця та її зв'язок з економічною безпекою підприємства.

Тести

1. В основі економічної безпеки підприємства лежить:

- а) захист інтересів працівників підприємства;
- б) підвищення рівня виробництва підприємства;
- в) нейтралізація факторів, які підривають стійкість економічного механізму;
- г) забезпечення належного рівня ресурсної бази підприємства.

2. Формування власної системи захисту економічної безпеки властиве:

- а) малим підприємствам;
- б) середнім підприємствам;
- в) великим підприємствам;
- г) державним підприємствам;
- д) приватним підприємствам.

3. Яке із зазначених джерел не відносять до зовнішніх реальних загроз підприємства:

- а) посилення деформації економіки;
- б) скорочення науково-технічного потенціалу;
- в) криміналізація;
- г) конкуренція;
- д) залежність від зовнішніх джерел сировини.

4. Сукупний критерій економічної безпеки визначається як:

- а) відношення очікуваних збитків до відвернутих;
- б) добуток очікуваних збитків та відверненої шкоди;
- в) відношення реалізованих збитків та очікуваних;
- г) добуток часткових функціональних критеріїв та їх питомої ваги;
- д) добуток часткових функціональних критеріїв та коефіцієнтів ефективності.

5. Сукупний збиток при аналізі рівня економічної безпеки визначається як:

- а) різниця між очікуваними та реалізованими збитками;
- б) різниця між реалізованими та відверненими витратами;
- в) різниця між очікуваним та реалізованим збитком;
- г) сума відверненого та реалізованого збитку;
- д) сума між очікуваним та реалізованим збитком.

6. Частковий функціональний критерій економічної безпеки розраховується на основі:

- а) оцінки збитків кожної функціональної складової економічної безпеки підприємства і ефективності заходів щодо їх запобігання;
- б) оцінки рентабельності підприємства по кожній функціональній складовій;
- в) оцінки очікуваних збитків по кожній функціональній складовій;
- г) оцінки продуктивності по кожній функціональній складовій;
- д) оцінки відвернених коштів по кожній функціональній складовій.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 9

РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

План:

1. Загальна характеристика фінансової діяльності підприємства.
2. Порядок визначення прибутку суб'єкта господарювання та технологія його розподілу.
3. Рентабельність як відносний показник ефективності діяльності підприємства, показники рентабельності та їх розрахунок.
4. Оцінювання фінансово-економічного стану підприємства.
5. Сутнісна характеристика і вимірювання ефективності виробництва.
6. Чинники підвищення ефективності виробництва

Теоретичні завдання:

Питання для обговорення:

1. Розкрийте сутність поняття “ефективність”.
2. Яка загальна методологія визначення ефективності виробництва?

3. За якими ознаками класифікують ефективність виробництва?
4. Поясніть порядок формування різних видів прибутку підприємства.
5. З'ясуйте особливості дослідження ефективності діяльності аграрного підприємства.
6. Визначте специфіку розрахунку ефективності господарської діяльності та фінансово-економічного стану підприємства.
7. Висвітліть економічний зміст беззбитковості виробництва.
8. Розкрийте сутність методики аналітичного та графічного способу визначення критичного обсягу виробництва продукції.

Теми рефератів

1. Сучасний досвід і методичні підходи до оцінки соціальної ефективності діяльності підприємства.
2. Чинники зростання ефективності виробництва.
3. Передовий зарубіжний та вітчизняний досвід підвищення ефективності господарювання на підприємствах.

Практичні завдання:

Завдання 1. Визначити і проаналізувати структуру затрат за елементами затрат на виробництво ресторанної продукції.

Завдання 2. Визначити і проаналізувати динаміку рівня собівартості основних видів продукції у ресторанному підприємстві. Зробити висновки.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 10

АНТИКРИЗОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

План:

1. Класифікація видів економічної безпеки підприємств.
2. Поняття економічної кризи підприємства, види їх, основні причини виникнення та наслідки.
3. Стратегія забезпечення належної економічної безпеки підприємства.
4. Національна програма антикризового господарювання, форми та ефективність її реалізації.

5. Об'єкти і функції управління безпекою

Теоретичні завдання:

Питання для обговорення:

1. Дайте визначення поняття “економічна безпека підприємства”.
2. Поясніть мету економічної безпеки.
3. Визначте методичні підходи до оцінки економічної безпеки.
4. Головні умови економічної безпеки аграрних підприємств в сучасних умовах.
5. З'ясуйте сутність антикризової діяльності підприємства.
6. Встановіть складові системи антикризового управління аграрними підприємствами.
7. Висвітліть сутність банкрутства підприємства.
8. Охарактеризуйте найвідоміші моделі визначення ймовірності банкрутства підприємств.
9. Перерахуйте чинні нормативно-правові акти України з питань банкрутства.
10. Основні аспекти державної політики в системі антикризового управління підприємством.
11. Особливості методики прогнозування банкрутства підприємств.

Теми рефератів

1. Необхідність антикризового управління підприємством.
2. Розвиток методів діагностики ймовірності банкрутства підприємства.
3. Санація підприємств: економічний зміст та послідовність проведення.

Тести:

1. В основі економічної безпеки лежить:

- а) захист інтересів працівників підприємства;
- б) підвищення рівня виробництва підприємства;
- в) відстоювання конкурентоспроможності підприємства;
- г) нейтралізація факторів, які підривають стійкість економічного механізму;

д) забезпечення належного рівня ресурсної бази підприємства.

2. Сукупний критерій економічної безпеки визначається як:

а) відношення очікуваних збитків до відвернених;

б) добуток очікуваних збитків до відверненої шкоди;

в) відношення реалізованих збитків до очікуваних;

г) добуток часткових функціональних критеріїв та їх питомої ваги;

д) добуток часткових функціональних критеріїв та коефіцієнтів ефективності.

3. Яка економічна безпека не існує:

е) міжнародна;

ж) національна;

з) приватна;

и) інтеграційна?

4. Подолати економічну кризу в господарстві можна шляхом:

а) розвитку диспаритету цін на продукцію і промислові товари;

б) скорочення терміну надання кредитних ресурсів;

в) погашення заборгованості із заробітної плати та пенсій, підвищення їх рівня;

г) стабілізації виробництва і доходів підприємств, поліпшення соціальних умов.

5. Мирова угода складається між:

а) керуючим майном боржника і боржником;

б) боржником і кредиторами;

в) боржником і керуючим майном боржника;

г) боржником і господарським судом.

6. Трансформаційні процеси в країні відбувалися:

а) без помилок і прорахунків уряду;

б) з необґрунтованими вимогами і застереженнями з боку МВФ та інших фінансових інституцій;

в) без блокування нашої держави на зовнішньоекономічному ринку;

г) з підвищенням матеріального добробуту населення.

Задачі для самоконтролю.

Задача 1. Провести діагностику ймовірності банкрутства за моделлю Терещенко, якщо відомо: оборотні активи підприємства становлять 6338 тис. грн, поточні зобов'язання – 6664 тис. грн; власний капітал – 2396 тис. грн; валюта балансу – 9162 тис. грн; чистий дохід підприємства – 7263 тис. грн, валовий прибуток – 1478 тис. грн; чистий прибуток – 1524 тис. грн.

Розв'язок. За допомогою кореляційного і багатомірного факторного аналізу встановлено, що найбільшу роль у зміні фінансового стану підприємств відіграють такі показники:

K1 – відношення робочого капіталу до загальної величини оборотного капіталу; K2 – відношення оборотного капіталу до основного капіталу; K3 – коефіцієнт оборотності сукупного капіталу; K4 – рентабельність активів підприємства; K5 – коефіцієнт автономії; K6 – рентабельність власного капіталу. Більшість із цих показників покладено в основу дискримінантної факторної моделі діагностики ризику банкрутства підприємств, розробленої Терещенко О.О.:

$$Z = 0,105K1 + 1,567K2 + 0,301K3 + 1,375K4 + 1,689K5 + 0,168K6 - 0,260;$$

Задача 2. За наведеними даними обґрунтувати ймовірність банкрутства підприємства за допомогою індексу Альтмана та Спрінгейта: виручка від реалізації – 59988 тис. грн; ПДВ – 7482 тис. грн; валові витрати на виробництво і реалізацію продукції – 36395 тис. грн; податок на прибуток – 4963 тис. грн; вартість власного оборотного капіталу – 8512 тис. грн; загальна вартість активів – 39547 тис. грн; обсяг позичкових коштів – 6000 тис. грн; обсяг власного капіталу – 15483 тис. грн.

Методика виконання. Для успішного господарювання на ринкових засадах суттєво важливим є можливість оцінки ймовірності банкрутства суб'єктів підприємницької та іншої діяльності. Найбільш обґрунтованою та більш поширеною методикою оцінки ймовірності банкрутства є п'ятифакторна модель Альтмана (розроблена в 1968 р. відома під назвою

—розрахунок Z-показника). Професор Нью-Йоркського університету Едвард Альтман розробив алгоритм розрахунку індексу кредитоспроможності, який одержав назву індексу (моделі) Альтмана. Цей індекс дає змогу з достатньою вірогідністю розподілити суб'єкти господарювання на тих, що працюють стабільно, і на потенційних банкрутів. Свою модель Е. Альтман побудував на підставі дослідження фінансового стану та результатів господарської діяльності 66 компаній, розрахувавши 22 фінансові коефіцієнти і скориставшись для своєї моделі лише п'ятьма найбільш вагомими. Ці коефіцієнти характеризують з різних сторін (усебічно) прибутковість капіталу та його структуру. Індекс Альтмана —Z розраховується за формулою:

$$Z=3,3K_1+0,99K_2+0,6K_3+1,4K_4+1,2K_5,$$

де 3,3; 0,99; 0,6; 1,4; 1,2 – коефіцієнти регресії, що характеризують міру впливу на індекс —Z;

K_1 – характеризує прибутковість основного та оборотного капіталу; визначається діленням суми балансового прибутку на загальну вартість активів; з певною часткою умовності його можна назвати показником рентабельності виробництва;

K_2 – відображає дохідність суб'єкта господарювання і розраховується як співвідношення чистої виручки від реалізації продукції і загальної вартості активів підприємства (організації);

K_3 – визначає структуру капіталу фірми; обчислюється як відношення власного капіталу (за ринковою вартістю) до позикового капіталу (суми коротко- і довгострокових пасивів);

K_4 – відображає рівень чистої прибутковості виробництва (діяльності); розраховується діленням обсягу реінвестованого прибутку (суми резерву, фондів соціального призначення та цільового фінансування, нерозподіленого прибутку) на загальну вартість активів фірми;

K_5 – характеризує структуру капіталу та визначається як відношення власного оборотного капіталу до загальної вартості активів суб'єкта господарювання.

Для визначення ймовірності банкрутства для того чи іншого суб'єкта господарювання розрахунковий індекс —ZII необхідно порівняти з критичним його значенням. Для точнішого визначення ступеня ймовірності банкрутства підприємства (організації) рекомендується користуватися таблицею 1. Зрозуміло, що в процесі ранжирування (розподілу) підприємств та інших суб'єктів підприємницької діяльності часто виникає потреба врахувати специфіку відповідної галузі (сфери діяльності), а відтак визначити іншу шкалу градації індексів.

У вітчизняній практиці господарювання застосування моделі Е. Альтмана зв'язане з певними труднощами:

- по-перше, коефіцієнти регресії K1–K5 розраховувалися автором за результатами діяльності компаній, що функціонували у зовсім іншому конкретному середовищі.

- по-друге, у шкалі Альтмана не враховано галузевих особливостей господарювання.

- по-третє, вітчизняним спеціалістам бракує інформації для розрахунку коефіцієнта K3 через недорозвиненість ринку цінних паперів.

Тому запропоновані Е. Альтманом методичні принципи визначення ймовірності банкрутства можна використовувати у вітчизняній практиці господарювання за такої умови: коефіцієнти регресії та критичні значення індексу —Z треба обов'язково розраховувати для конкретних галузей (сфер діяльності) з використанням оптимальних критеріїв, які відображали б специфічні умови господарювання вітчизняних підприємств.

Точність прогнозування за цією моделлю становить 95%. Іншою моделлю визначення ймовірності банкрутства є Модель Спрінгейта:

$$Z = 1,03K1 + 3,07K2 + 0,66K3 + 0,4K4 ;$$

K1 – відношення робочого капіталу до загальної вартості активів;

K2 – сума прибутку до сплати податків та процентів до короткострокової загальної вартості;

КЗ – сума прибутку до сплати податків по відношенню до короткострокової заборгованості;

К4 – відношення обсягу продажу до загальної вартості активів.

Вважається, що точність прогнозування банкрутства за цією моделлю становить 92 %, проте з часом цей показник зменшується. Якщо $Z < 0,862$, то підприємство є потенційним банкрутом.

Задача 3. Провести діагностику ймовірності банкрутства за моделлю Терещенко, якщо відомо: оборотні активи підприємства становлять 6338 тис. грн, поточні зобов'язання – 6664 тис. грн; власний капітал – 2396 тис. грн; валюта балансу – 9162 тис. грн; чистий дохід підприємства – 7263 тис. грн, валовий прибуток – 1478 тис. грн; чистий прибуток – 1524 тис. грн

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. Відомості Верховної Ради України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Гринчуцький В.І., Карапетян Е.Т., Погрішук Б.В., Економіка підприємства. Видання 2-ге: перероблене та доповнене. К.: ЦНЛ, 2020. 304 с.
3. Гусєва О.Ю., Воскобоєва О.В., Хлевицька Т.Б., Голобородько А.Ю., Ромащенко О.С. Економіка підприємства: навчальний посібник. Київ: Державний університет телекомунікацій, 2020. 215с.
4. Економіка і управління підприємствами: теорія, методика, практика: колективна монографія / Кол. авторів. Полтава: ПП «Астроя», 2020. 240 с.
5. Економіка підприємництва: підручник / за ред. д. е. н. проф. Л. В. Фролової. Одеса: Бондаренко М.О., 2020. 708 с.
6. Економіка підприємства : підручник / під заг. ред. д.е.н., проф. Ковальської Л.Л. та проф. Кривов'язюка І.В. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2020. 700 с.
7. Економіка підприємства [Текст] : підручник / за заг. ред. Л. Г. Ліпич. Луцьк : Вежа-Друк, 2021. 768 с.
8. Економіка підприємства: Навч. посібник / А. І. Яковлєв [та ін.] / ред.: А.І. Яковлєв, Л.С. Ларка ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". – Електрон. текстові дані. Харків, 2021. 515 с. 22.
9. Економіка підприємства: навчальний посібник / О.І. Лисак, Л.О. Андрєєва, Л.О.Болтянська .- Мелітополь: Люкс, 2020. – 272 с.
10. Петруня Ю.Є., Задоя А.О. Економіка: базовий курс. Навчальний посібник [Електронне видання]. [6-те вид., переробл. і доп.]. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2023. 265 с.
11. Соломіна Г. В. Економіка підприємства : практикум. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2020. 142 с.

Допоміжна

1. Бойчик І.М Економіка підприємства: підручник. К.: Кондор, 2016. 378 с.
2. Грибик І. І. Економіка та управління підприємством: теорія і практика : навч. посіб. К. : Ліра-К, 2014. 428 с.
3. Дмитрієв І.А., Близнюк А.О., Поясник Г.В., Шершенюк О.М. Економіка виробництва. Навчальний посібник для практичних занять Харків: ХНАДУ, 2017. 282 с.
4. Економіка підприємства : навч. посіб. / уклад.: Н.В. Романченко, Т.В. Кожемякіна, К.В. Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» Пічик. Київ : НаУКМА, 2018. 304 с.
5. Економіка підприємства: навч. посіб./ [І.М. Посохов, В.Г. Дюжев, С.В. Сусліков, К.О. Тимофєєва] ; М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т. «Харків. Політехн. ін-т». Харків: НТУ «ХП», 2016. 380 с.
6. Економіка підприємства: підручник / за заг. ред. О.С. Іванілова. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 728 с.
7. Карпюк Г.І. Основи підприємництва: Навчальний посібник для здобувачів професійної (професійнотехнічної) освіти. 108 с.
8. Кузьмин, В. М. Економіка підприємства : навчальний посібник. 2-е вид, перероб. та доп. - Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2016. 195 с.
9. Основи підприємництва: Підручник / [Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О., та ін.] ; під заг. ред. Н.В. Валінкевич. Житомир : ЖДТУ, 2019. 493 с.
10. Романченко Н. В., Кожемякіна Т. В., Пічик К. В. Економіка підприємства: навчальний посібник. Нац. унт "Києво-Могилянська академія". Київ: [НаУКМА], 2018. 302 с.
11. Яркіна Н.М. Економіка підприємства: навч. посіб. Вид.2-ге, перероб. і доп. К.: Ліра-К, 2017. 600 с.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Президента України. URL:
<http://www.president.gov.ua/>
2. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL:
<http://www.zakon.rada.gov.ua/>
3. Офіційний сайт Урядового порталу. URL: <http://www.kmu.gov.ua/>
4. Офіційний сайт Міністерства економіки України. URL:
<http://www.me.gov.ua/>
5. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL:
<http://www.ukrstat.gov.ua/>
6. Офіційний сайт Журналу «Урядовий кур'єр». URL:
<http://www.ukurier.gov.ua/>
7. Офіційний сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
8. Офіційний сайт Львівської національної бібліотеки України ім. В. Стефаника. URL: <http://www.lsl.lviv.ua/>